

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-42>

УДК 336.71:330.131.7:001.8

РИЗИКИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

RISKS OF RESOURCE SUPPORT FOR BANKING INSTITUTIONS

Гаврилко Тетяна Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2010-307X>**Мантач Анна Дмитрівна**магістрант,
Національний авіаційний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6593-7011>**Gavrilko Tetiana, Mantach Anna**
National Aviation University

У статті досліджені питання ресурсного забезпечення діяльності банківських установ в умовах впливу чинників сучасного ризик-середовища. Розглянута сутність банківських ресурсів та підходи до їх визначення. Проаналізована роль системи ризик-менеджменту для попередження та мінімізації негативних наслідків ризикових ситуацій в діяльності банків. Виявлені тенденції, характерні для основних складових банківських ресурсів за період 2019–2023 рр.: власного капіталу, залучених коштів суб'єктів господарювання, фізичних осіб та небанківських фінансових установ. Зроблені висновки про ефективність заходів НБУ щодо очищення банківської системи від фінансово проблемних банків та банків з високим рівнем репутаційного ризику. В якості умов підвищення фінансової стійкості банківських установ виділена необхідність подальших дій НБУ для удосконалення підходів до управління ризиками, відслідковування рівня стійкості банків та банківської системи, урахування законодавчих норм ЄС при запровадженні нових регуляторних вимог.

Ключові слова: ризики, ризик-менеджмент, ресурсне забезпечення, банківські установи, банківський капітал, стрес-тестування, облікова ставка НБУ.

The issues of resource support of banking institutions in the context of the influence of factors of the modern risk environment were researched in the article. The essence of banking resources and approaches to their definition were considered. The role of the banks' resource policy was analyzed, taking into account the challenges posed by the russian invasion to reduce the risks of resource support of their activities. The necessity of improving the risk management system of banks to identify the types, factors, sources of risks and timely implementation of measures to prevent the occurrence of risk situations or reduce the negative consequences of their occurrence was substantiated. Conclusions were provided about the effectiveness of the NBU's measures to clean up the banking system from financially troubled banks and banks with a high level of reputational risk. Trends characteristic of the main components of banking resources for the period 2019–2023 are identified: equity, borrowed funds of business entities, individuals and non-bank financial institutions. The consequences of lowering the NBU discount rate, the impact of possible policies of banking institutions to reduce deposit rates on the tolerance of depositors were analyzed. The emphasis was made on the need for the NBU to apply incentives to banks to ensure that they adhere to the policy of attracting individuals' funds for term deposits, reducing the amount of funds held on current accounts. The article considers forecasts for further reduction of the NBU discount rate, taking into account the continuation of the processes of reducing inflation and ensuring a stable state of the foreign exchange market. The expediency of the NBU's policy was assessed on the basis of forecasts of reducing the impact of security risks starting in mid-2024, and the possibility of risks that could lead to a deterioration in the situation, including problems with international assistance; lack of energy resources, which will lead to instability in the foreign exchange market; terrorist actions that could affect the economic situation in the country. Conclusions were made on the need for further actions by the NBU to improve approaches to risk management, monitor the level of stability of banks and the banking system, and bring regulatory requirements in compliance with EU legislation.

Keywords: risks, risk management, resource support, banking institutions, bank capital, stress testing, NBU discount rate.

Постановка проблеми. Стабільність функціонування економіки залежить від ефективності діяльності банківських установ, їх здатності виконувати свої функції та проявляти стійкість до криз за рахунок урахування та мінімізації ризиків, що спричиняються дією ряду чинників, насамперед, з боку зовнішнього середовища.

Формування ресурсної бази банківської установи, її складу та структури здійснюється індивідуально кожним банком залежно від особливостей його діяльності та досконалості методів, які застосовуються для оптимізації об'єму та співвідношення всіх елементів ресурсів з огляду на імовірність виникнення та ступеня впливу загроз макро- та мікрорівня.

Умови, в яких працюють вітчизняні банки сьогодні, ураховуючи виклики, породжені російським вторгненням, збільшують відповідальність банківських установ щодо зменшення ризиків ресурсного забезпечення їх діяльності. Цьому повинна сприяти обґрунтована ресурсна політика в поєднанні з ризик-менеджментом, націленим на використання сукупності дій, що дають можливість виявити види, чинники, джерела ризиків та вчасно реалізувати заходи щодо попередження виникнення ризикових ситуацій або зменшення негативних наслідків їх настання.

Важлива роль належить діям НБУ, який, опікуючись стабільністю фінансової системи в цілому, формулює вимоги до банків для зменшення ризиків, основуючись на досвіді ЄС та рекомендаціях, наданих Базельським комітетом з банківського нагляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам формування ресурсів банківських установ присвячено ряд праць таких вітчизняних науковців, як Азізова К. М. [1], Барилюк І. В. [2], Бойко Д. І., Териця Д. О. [3], Блащук-Дев'яткіна Н. З., Ігнатишина В. М., Скидан У. І. [4], Пушак Я. Я., Шевченко Н. В. [5].

Дослідження у сфері управління банківськими ризиками здійснювали автори Бобиль В. В. [6], Зубова В. В. [7], Ліндер Є. О. [8], Тарасевич Н. В. [9], Третяк Д. Д. [10].

Зважаючи на особливості формування ресурсної бази вітчизняних банківських установ в умовах воєнного стану, посилення впливу ризиків, що властиві банківському сектору, та виникнення нових, неочікуваних, є необхідним подальше дослідження процесів ресурсного забезпечення діяльності банків на основі виявлених ключових чинників та можливостей підтримання їх фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка досягнення відповідності банківських установ завданням їх ефективного функціонування з використанням наявної ресурсної бази та виявлення шляхів удосконалення ресурсного забезпечення банків на основі застосування адекватного сучасним, надзвичайним по своїм складнощам умовам, механізму управління ризиками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування банківських ресурсів є складним та надзвичайно важливим процесом, успішність якого дає можливість забезпечити прибутковість діяльності банку в результаті проведення активних чи інших операцій.

Існують декілька підходів до визначення поняття «банківські ресурси». Відповідно до одного із них, до банківських ресурсів відносять трудові, матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, які в сукупності формують базис для досягнення як тактичних, так і стратегічних цілей банку.

На думку представників другого підходу, ресурси банку доцільно ототожнювати з фінансовими ресурсами, що виступають у вигляді власних, залучених та запозичених коштів, які використовуються банком для якісного здійснення всіх активних операцій та дозволяють знаходитися у зоні прибутковості [3; 4].

Є очевидним, що лише оптимізація співвідношення всіх складових банківських ресурсів приводить до виникнення синергетичного ефекту, який може проявлятися як на рівні окремого банку, так і банківської системи в цілому. Важливим є урахування при формуванні банківських ресурсів ризиків, які можуть вплинути на ефективність діяльності банку уже в процесі використання ресурсів, знижуючи ймовірність одержання позитивного результату.

Якщо банківські ризики реалізуються, це може привести до втрати банківською установою певної величини своїх ресурсів, спричинити зменшення доходів та збільшення витрат при проведенні фінансових операцій; разом з тим, для банку можуть виникати і потенційні можливості щодо покращення результативності своєї діяльності.

Для вибору дієвих методів та способів попередження, зниження впливу ризиків на стан ресурсного забезпечення банків є необхідним створення та постійне удосконалення механізму управління ризиками – ризик-менеджменту. Система ризик-менеджменту банку дає можливість приймати управлінські рішення, що дозволяють вирішувати комплекс

проблем: попереджувати виникнення ризиків, мінімізувати негативні наслідки із-за виникнення ризикових ситуацій, знаходити способи використання ризикових ситуацій для одержання додаткового прибутку чи інших переваг [9; 10].

Сучасна парадигма ризик-менеджменту передбачає формування інтегрованої системи, сутність якої – у реалізації безперервного процесу управління ризиками, який координується вищим керівництвом та ґрунтується на розумінні ризик-менеджменту кожним співробітником банку як невід’ємної складової своєї діяльності.

Відповідно Методичним рекомендаціям НБУ, під ризик-менеджментом розуміють систему управління ризиками, до якої включається стратегія і тактика управління, реалізація яких дозволяє банку досягти його основних бізнес-цілей. Ефективним вважається ризик-менеджмент, що передбачає функціонування трьох систем: системи управління; системи ідентифікації і вимірювання; системи супроводження, що ґрунтується на моніторингу та контролі.

Мета ризик-менеджменту формулюється як сприяння підвищенню вартості банківського власного капіталу з одночасним досягненням цілей достатньо великої кількості зацікавлених сторін, до яких входять клієнти та контрагенти, керівники, працівники, спостережна рада й акціонери (власники), органи банківського нагляду, рейтингові агентства, інвестори та кредитори [11].

Базовим елементом ризик-менеджменту вважається ідентифікація ризиків, яка передбачає використання різних джерел інформації. При наявності відповідного досвіду у цій сфері можуть бути використані висновки аналізу ризиків попередніх періодів; результати проведених аудитів, як внутрішніх, так і зовнішніх; оцінка якості здійснюваних бізнес-процесів. У випадку необхідності удосконалення системи ризик-менеджменту можливе залучення сторонніх фахівців для консультативної допомоги, оцінка досвіду інших вітчизняних та зарубіжних банківських установ.

Ідентифікація ризиків повинна супроводжуватися їх класифікацією, що дозволяє здійснити формування однорідних кластерів для визначення найбільш ефективних інструментів управління ризиками. Для ризиків, що відносяться до кластеру найбільшого рівня складності і для яких характерна обмежена можливість банку впливати на них, відносяться зовнішні ризики. Зовнішні ризики вклю-

чають макроекономічні, політико-правові, ризики виникнення форс-мажорних ситуацій.

На ризики кластеру відносно високого рівня складності банк може певною мірою впливати (ризики зі сторони конкурентів, клієнтів, ділових партнерів). Ризики кластеру помірною рівня складності можуть контролюватися банком (технологічні ризики, кредитні ризики, ризики ліквідності, ризики надмірного залучення позикового капіталу по завищеній ціні, ризики неефективної структури капіталу).

Після ідентифікації ризиків є необхідність їх оцінки з точки зору ступеня наслідків їх впливу на діяльність банку. Вагомість наслідків впливу може бути високою, що суттєво може змінити фінансовий стан банку; помірні наслідки впливу банк може усунути у випадку наявності ефективного механізму ризик-менеджменту; у випадку слабких наслідків ризиків фінансовий стан банку суттєво не зміниться.

Оцінка ризиків повинна поєднуватися з аналізом імовірності їх настання, в результаті якого визначаються ризикові ситуації з високою, помірною та низькою імовірністю виникнення. При наявності достатньо повної та достовірної інформації можна використовувати методи кількісної оцінки ризиків: статистичний, рейтинговий, аналітичний, метод аналогій та метод дерева рішень.

У випадку виникнення ризиків, з якими банківська установа не стикалася в попередні періоди функціонування, і якщо це супроводжується дефіцитом інформації чи її повною відсутністю та існує нагальна потреба у швидкому реагуванні, є необхідним застосування якісних методів оцінки ризиків, насамперед методів експертних оцінок (індивідуальних чи групових); в якості експертів виступають, як правило, працівники банку. Можливе також використання і змішаних методів, які дозволяють урахувувати як кількісні, так і якісні оцінки ризиків.

Доцільною є побудова карти (матриці) ризиків, яка включає наступні стадії: визначення пріоритетів чинників ризику на основі розрахунку підсумкової оцінки кожного чинника; відбір чинників з найвищою оцінкою (в межах 20–25% від загальної кількості); відображення відібраних чинників на карті.

Визначення чинників ризику та їх пріоритетності повинно служити базою для моделювання механізму дії ризиків та виявлення взаємозв'язків між ними для формування сукупного портфелю банківських ризиків і оцінювання загального результату їх впливу на діяльність банківської установи.

Обирати моделі та інструменти оцінки ризиків доцільно на основі рекомендацій НБУ, що передбачають урахування банком особливостей власної діяльності, характеру, обсягу операцій, профілю ризику; бізнес-потреб; припущень, що виступають в якості бази для моделей та інструментів; наявності вхідних даних, яким властива коректність та повнота; можливостей банківської інформаційної системи для управління ризиками; досвіду та кваліфікації персоналу [12].

Важливу роль для оцінки ризиків та аналізу здатності банку протидіяти несприятливим ситуаціям, що можуть вплинути на стан банку в майбутні періоди, належить стрес-тестуванню. Щонайменшим є включення в перелік при здійсненні стрес-тестування кредитного ризику, ризику ліквідності, процентного ризику банківської книги, ринкового та операційного ризику.

Проведенню стрес-тестуванню повинне передувати визначення чинників ризиків: 1) макроекономічних – розміру ВВП, облікової ставки НБУ, офіційного курсу гривні по відношенню до іноземних валют, індексу споживчих цін та цін виробників, рівня безробіття, середньої заробітної плати, цін на товари, які є основними в експорті та імпорті; 2) мікроекономічних – доступності для банку зовнішніх джерел інвестування, ринкової позиції банку, структури балансу, якості активів, галузевої концентрації та ін. [13].

Ключовою складовою ризик-менеджменту є застосування методів регулювання ризиків, таких як страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, резервування. При страхуванні банківські ризики передаються страховим компаніям, хоча це не може стосуватися усіх ризиків. При застосуванні хеджування банківські ризики зменшуються за рахунок застосування таких похідних фінансових інструментів, як ф'ючерси, форварди, свопи та опціони. Методи диверсифікації можуть використовуватися як по відношенню банківських продуктів, так і бізнес-напрямів. За рахунок встановлення лімітів банк може обмежувати об'єм відкритої ризикової позиції; формування резервів стосується активних банківських операцій.

Для формування ефективного механізму ризик-менеджменту банком повинна створюватися організаційна структура управління ризиками, відповідно до якої за певними суб'єктами будуть закріплюватися функції, обов'язки та повноваження з урахуванням збереження стабільного функціонування сис-

теми управління ризиками навіть у випадках неможливості за якихось причин виконувати завдання окремими працівниками.

Повинна бути визначена роль в системі управління ризиками ради банку, комітету ради банку з управління ризиками, правління банку, кредитного комітету правління банку, комітету правління банку з управління активами та пасивами, підрозділу внутрішнього аудиту, головного ризик-менеджера та підрозділу з управління ризиками, головного комп'ютерно-менеджера, бізнес-підрозділів та підрозділів підтримки.

Система ризик-менеджменту повинна забезпечувати сприятливі умови для формування та управління банківськими ресурсами, що буде виражатися в збалансованості між величиною власних ресурсів (статутного, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, емісійних різниць, фондів покриття ризиків, резервних фондів цільового призначення) та залучених і запозичених ресурсів (депозитних рахунків фізичних і юридичних осіб, розрахункових рахунків, кредитів Національного банку України, кредитів інших банків, емітованих боргових зобов'язань).

Є очевидним, що увага до впливу ризиків на діяльність банків повинна посилюватися в періоди особливих ситуацій, таких, як періоди пандемії та російського вторгнення в Україну. Це стосується як самих банків, так і Національного банку України, який постійно удосконалює підходи до управління ризиками стосовно банків та банківської системи в цілому.

На 1 червня 2020 року кількість діючих банків в Україні складала 75, із них 34 – з іноземним капіталом, зі 100% іноземним капіталом – 23. На 1 червня 2023 року число банків скоротилося до 65; відповідно з іноземним капіталом – до 29, зі 100% іноземним капіталом – до 21 [14].

Правлінням НБУ 14 грудня 2020 року було визнано неплатоспроможним АТ «Місто Банк», що пояснювалося невідповідністю його діяльності банківському законодавству та вимогам нормативно-правових актів, насамперед, незадовільним станом капіталу – його нормативи зменшилися на 50% і більше порівняно з мінімально встановленим рівнем.

Аналогічне рішення було прийнято Правлінням НБУ у серпні 2022 року по відношенню до АТ «Банк СІЧ», яким із-за недостатності коштів не були виконані зобов'язання перед НБУ в термін, передбачений договором, щодо кредитів рефінансування. Категорія неплатоспроможних поповнилася у червні 2022 року

«Мегабанком», а після 8 лютого 2023 року – АТ «Банк Форвард», який ще 24 листопада 2022 року був визнаний проблемним, що здійснював ризикову діяльність та мав суттєву недостатність доходів.

Банк «Преміум» був ліквідований Фондом гарантування вкладів фізичних осіб 16 лютого 2023 року після тривалого періоду здійснення ліквідаційної процедури (на протязі семи років) по причині порушень законодавчих норм щодо фінансового моніторингу.

Прикладом, як репутаційний ризик може негативно впливати на діяльність банку, є ситуація з АТ «Сенс Банк», власники опосередкованої істотної участі якого були громадянами росії і підтримували політику країни-агресора. Одним із наслідків негативного впливу репутаційного ризику стало послаблення платіжної дисципліни, що привело до скорочення на 50% регулятивного капіталу за період від початку березня 2022 року до кінця червня 2023 року, в той час як інші системно важливі банки його збільшили на 29%.

20 липня 2023 року Правлінням НБУ було ухвалене рішення про виведення АТ «Сенс Банк» з ринку (відповідно до законодавчо затвердженої процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану [15]), а 22 липня 2023 року було завершена його націоналізація.

Правлінням НБУ була відкликана банківська ліцензія АТ «АКБ «Конкорд» та оголошена його ліквідація з 1 серпня 2023 року на підставі систематичних порушень законодавства, яке стосується запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення.

Дії, що здійснювалися НБУ по відношенню перерахованих банків, як було заявлено, попередньо оцінювались з позиції недопущення зростання ризиків стабільності банківського сектору та порушення інтересів вкладників банків. Однак, багатьма фахівцями у сфері банківської справи висловлюються занепокоєння, стосовно випадку націоналізації АТ «Сенс Банк», що збільшення кількості державних банків, а отже зростання частки держави у банківській системі (до 56% активів) може стати джерелом виникнення корупційних ризиків.

Виходячи з того, що формування ресурсного забезпечення діяльності банківських установ відбувається в умовах ризик-середовища, є доцільним розглянути, які тенденції характерні для основних складових банків-

ських ресурсів під впливом ризиків, включаючи періоди пандемії та воєнного стану.

Статутний капітал банків за період з 1.01.2019 року до 1.01.2022 року збільшився з 465532 млн грн до 481535 млн грн (на 3,4%); за 2022 рік зменшився до 407021 млн грн (на 18%). Власний капітал в цілому (за вирахуванням резервів, непокритих збитків та ін.) зріс за 2019–2021 рр. від 155650 млн грн до 255678 млн грн; в 2022 році відбулося зменшення його величини до 218549 млн грн, однак, за період з початку 2023 року намітилася тенденція до його нарощування (рис. 1).

Ураховуючи, що НБУ вже заявлено про початок стрес-тестування двадцяти системних банків у квітні 2023 року, що може привести до переоцінки якості їх кредитних портфельів та додаткового формування резервів, імовірно є виникнення проблем із власним капіталом у деяких банків і, при необхідності, здійснення докапіталізації з боку акціонерів.

Стосовно зобов'язань банків, їм властива стала тенденція до зростання за аналізований період: на 1.01.2019 року їх величина складала 1205114 млн грн, на 1.06.2023 року – 2243806 млн грн; зобов'язання банків в іноземній валюті збільшувалися до початку 2021 року і склали 647002 млн грн, зменшившись у 2021 році на 5%, після чого знову відновилося тенденція до зростання цього показника (рис. 2).

Одним із ключових джерел ресурсного забезпечення є залучені кошти суб'єктів господарювання, фізичних осіб та небанківських установ (табл. 1).

За період з початку 2019 року до кінця травня 2023 року спостерігається тенденція до зростання коштів суб'єктів господарювання – від 406166 млн грн до 1056623 млн грн. Для строкових коштів суб'єктів господарювання, які за цей період зросли від 110359 млн грн до 279309 млн грн, властива непостійність – зменшення на 1.01.2020 року (на 6,5 % у порівнянні з попереднім роком) та на 7% на 1.01.2022 року у порівнянні зі значенням цього показника на 1.01.2021 року.

Кошти фізичних осіб за аналізований період також постійно зростали – від 508869 млн грн на 1.01.2019 року до 946167 млн грн на 1.06.2023 року. За п'ять місяців 2023 року не спостерігається суттєвого збільшення цього показника (на 1,3%), в той час як кошти суб'єктів господарювання зросли на 18%.

Строкові кошти фізичних осіб зросли від 327615 млн грн (на 1.01.2019 року) до 362111 млн грн (на 1.06.2023 року); падіння

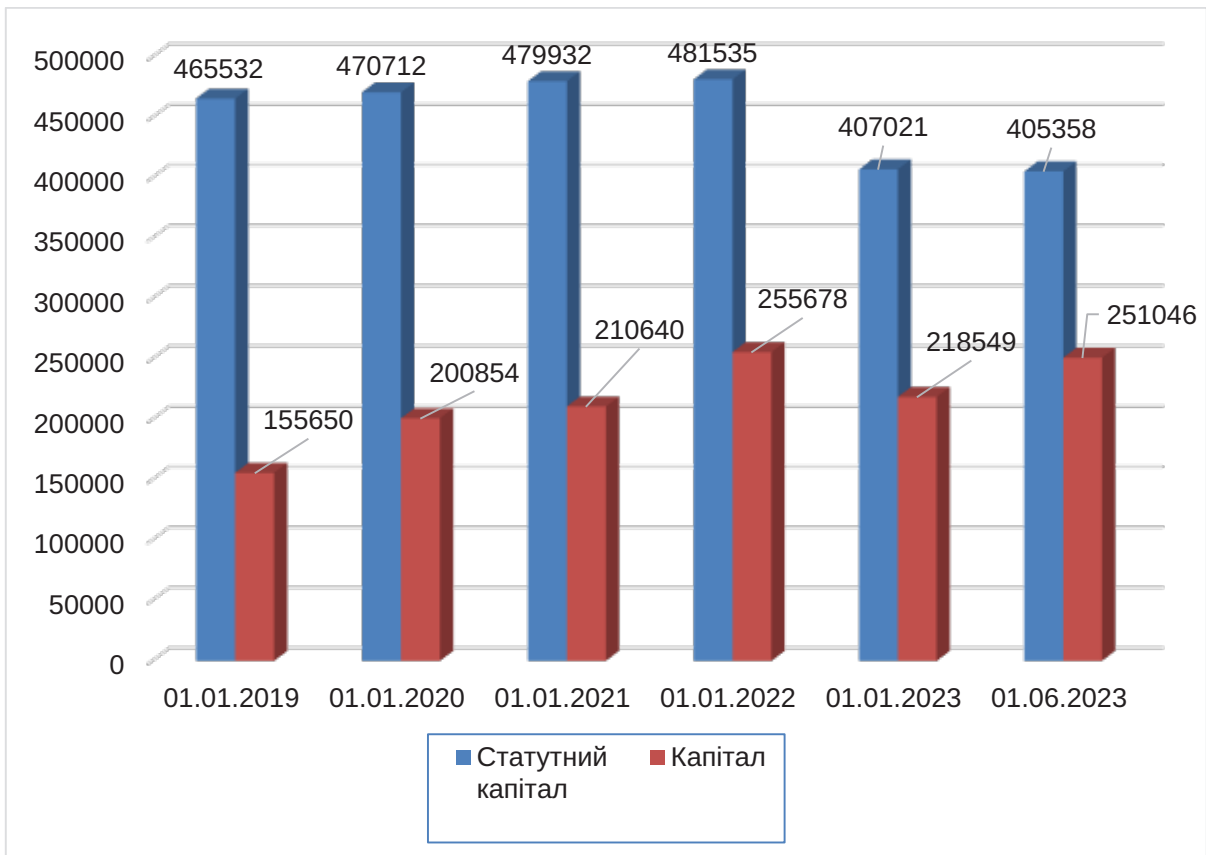

Рис. 1. Динаміка капіталу та статутного капіталу банків за період 2019–2023 рр., млн грн
 Джерело: побудовано авторами на основі [14]

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

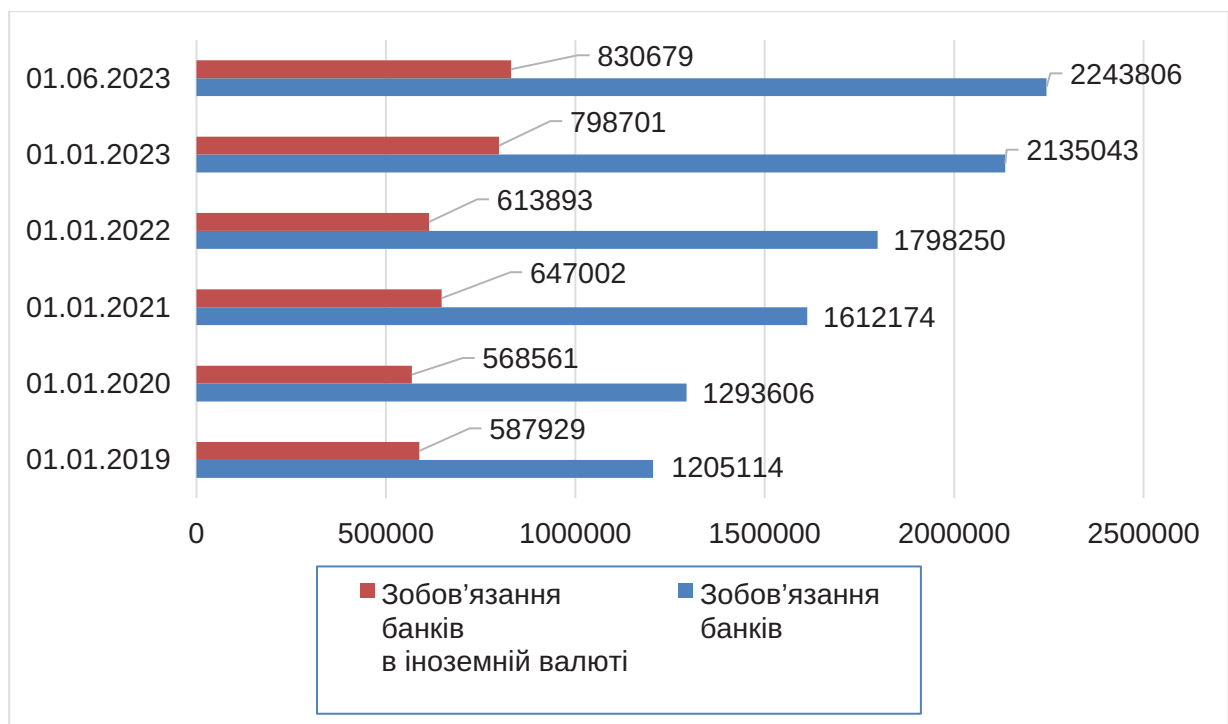

Рис. 2. Зобов'язання банків, 2019–2023 рр., млн грн
 Джерело: побудовано авторами на основі [14]

Таблиця 1

Залучені кошти банківських установ, 2019–2023 рр., млн грн

Рік	Кошти суб'єктів господарювання	Строкові кошти суб'єктів господарювання	Кошти фізичних осіб	Строкові кошти фізичних осіб	Кошти небанківських фінансових установ	Строкові кошти небанківських фін. установ
1.01.2019	406166	110359	508869	327615	23794	15224
1.01.2020	498156	103191	552592	336663	26885	17397
1.01.2021	646491	147871	682029	344353	34704	17573
1.01.2022	758434	137417	727022	314026	41410	17926
1.01.2023	889526	139196	933553	326655	53188	22205
1.06.2023	1056623	279309	946167	362111	48500	26663

Джерело: складено авторами на основі [14]

рівня цього показника приходиться на 2021 рік. З початку 2023 року строкові кошти збільшилися на 10,9%, а їх частка у всіх коштах фізичних осіб склала 38%. Фахівці пояснюють цю ситуацію, як результат зростання банківських процентних ставок стосовно вкладів з більшим терміном, що пов'язано зі змінами монетарної політики НБУ.

Відповідно існуючої європейської практики, до стабільних вкладів відносяться також поточні вклади фізичних осіб, а строкові вклади перевищують 50 % загальної величини лише у тих країнах, де переважна їх кількість супроводжується умовою дострокового розірвання. Частка такого виду вкладів у межах вітчизняної банківської системи не перевищує 14% всього об'єму строкових вкладень фізичних осіб та пропонується шістьма системними банками, один з яких є державним [16].

Найменше коштів залучається від небанківських фінансових установ, їх величина на 1.01.2019 року складала 23794 млн грн, на 1.06.2023 року – 48500 млн грн; за період з початку 2023 року спостерігається зменшення цього показника на 9,6%. Строкові кошти небанківських фінансових установ зростають, їх частка в загальному обсязі коштів на 1.06.2023 року складає близько 55%.

У випадку несприятливої ситуації, пов'язаної із відтоком вкладів клієнтів, може виникнути ризик ресурсного забезпечення діяльності банківської установи, що проявиться у недоотриманні необхідного об'єму залучених ресурсів. Зниження рівня облікової ставки НБУ до 22% закономірно спричинить зменшення ставки на гривневих депозитах в межах 0,5–2,5% річних. Якщо невеликими та середніми банками буде вибрана агресивна полі-

тика по зниженню ставок за депозитами, це може обернутися втратою вкладників. Стосовно великих банківських установ, ураховуючи їх певний рівень переліквідності, передбачається їх достатня активність по зниженню ставок для нових депозитів в межах від 1% до 3% річних.

Як вважають фахівці, НБУ повинен застосовувати заохочувальні заходи щодо банків для того, щоб вони притримувались політики залучення коштів фізичних осіб на термінові депозити, скорочуючи об'єми коштів, що знаходяться на поточних рахунках [17].

Відповідно до заяви НБУ, рівень облікової ставки надалі буде знижуватися, але це буде відбуватися поступово для збереження процесів зменшення рівня інфляції та забезпечення стійкого стану валютного ринку.

Прогнози облікової ставки (в середньому за квартал) за період з 4-го кварталу 2023 року по 4-й квартал 2025 року представлено на рис. 3.

Доцільність вибраної політики обґрунтовується НБУ на основі прогнозів зменшення впливу безпекових ризиків, починаючи із середини 2024 року. До ризиків, які можуть спричинити погіршення ситуації, слідують проблеми з міжнародною допомогою; нестача енергоресурсів, що приведе до нестабільності на валютному ринку; терористичні дії, які можуть вплинути на економічний стан країни.

Подальший розвиток ресурсного забезпечення діяльності банківських установ для попередження вагомих дисбалансів, в результаті реалізації ризикових ситуацій, повинен передбачати:

З боку банківських установ:

– удосконалення ризик-менеджменту в банках шляхом упровадження нових ефек-

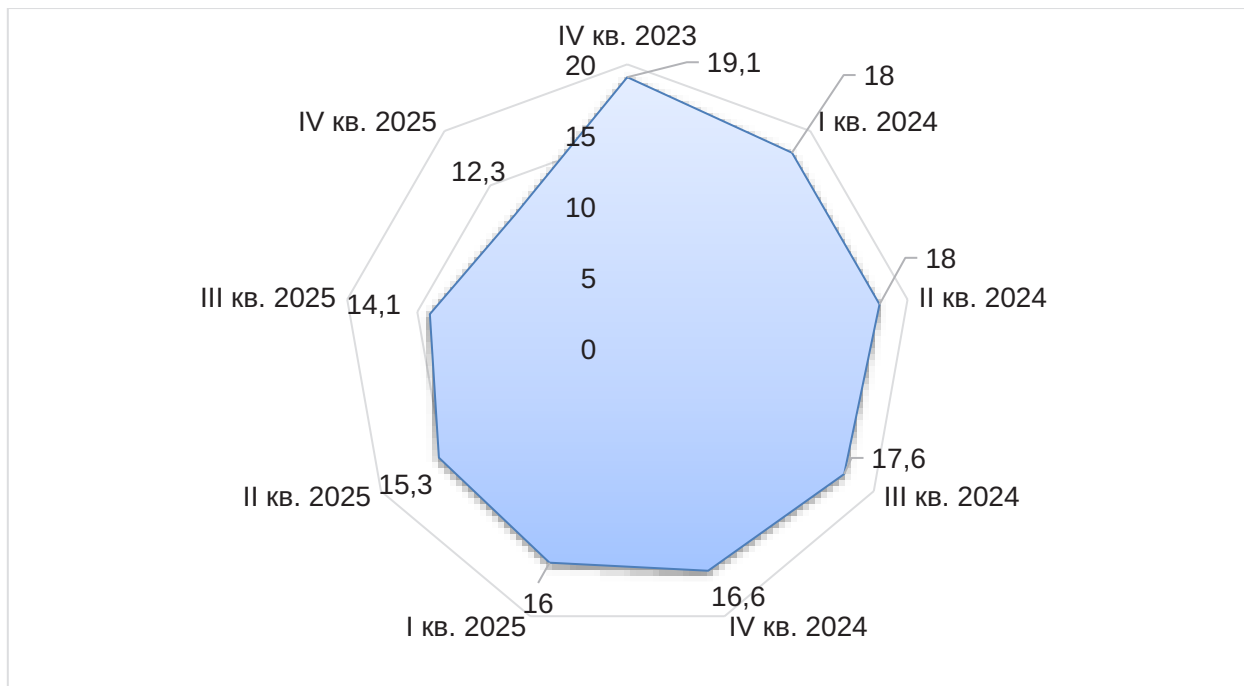

Рис. 3. Прогнозні значення облікової ставки НБУ, %

Джерело: побудовано авторами на основі [18]

тивних цифрових моделей для недопущення виникнення кризових явищ;

- створення нових банківських продуктів та послуг, які б відповідали реальним потребам клієнтів банку, на основі застосування прогресивних діджитал-платформ;

- використання гнучкої політики щодо встановлення відсоткових ставок на банківські депозити та розширення видів депозитних послуг;

- застосування зваженого підходу до оцінки кредитного ризику, одержання максимально достовірної інформації про платоспроможність позичальників для упередження появи проблемних кредитів;

- забезпечення функціонування банківської IT-інфраструктури на основі використання сучасних технологій, що створить безпеку для банківських послуг та клієнтських коштів.

З боку НБУ:

- регулярне здійснення процедур виявлення та аналізу ризиків банківського сектору з метою удосконалення підходів та вимог до управління ризиками;

- періодичне проведення оцінки стійкості банківської системи для виявлення системних ризиків, які можуть загрожувати її стабільному стану (в умовах російської агресії та післявоєнний період) та надання рекомендацій щодо відновлення втрат капіталу

за рахунок доходів від поточної діяльності, а при необхідності – шляхом капіталізації чи реструктуризації;

- оновлення стратегії розвитку фінансового сектору з огляду на тривалість невизначеності дій безпекових та макроекономічних ризиків;

- гармонізація регуляторних вимог НБУ із законодавчими актами Європейського Союзу.

Висновки з проведеного дослідження.

Стале функціонування банківського сектору є запорукою успішного відновлення та подальшого розвитку фінансового сектору України. Не зважаючи на складні умови повномасштабної війни, вітчизняна банківська система змогла адаптуватися до зміни ринкових умов та протидіяти ризикам, що впливали на її діяльність.

Попередження та мінімізація дії чинників, які можуть чинити деструктивний вплив на ресурсне забезпечення діяльності банківських установ, є можливим за рахунок удосконалення системи ризик-менеджменту в кожному банку, що забезпечить підвищення рівня стресостійкості всієї вітчизняної банківської системи.

Для відповідності наявних банківських ресурсів цілям забезпечення діяльності банківських установ на наступний період, включаючи і післявоєнний, необхідні зусилля як зі

сторони самих банків, так і здійснення виваженої політики НБУ щодо удосконалення підходів до управління ризиками, відслідко-

ування рівня стійкості банків та банківської системи, приведення регуляторних вимог у відповідність до законодавства ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азізова К. М. Комплексна оцінка достатності ресурсного потенціалу банку. *Бізнес Інформ*. 2014. № 1. С. 236–241.
2. Бариліук І. В. Аналіз детермінант формування ресурсного потенціалу банків України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.1. С. 174–181.
3. Бойко Д. І., Териця Д. О. Дослідження сутності ресурсного потенціалу банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. С. 319–321.
4. Блащук-Дев'яткіна Н. З., Ігнатишина В. М., Скидан У. І. Сучасні тенденції формування ресурсів комерційних банків України. *Молодий вчений*. 2020. № 3 (79). С. 210–213.
5. Пушак Я. Я., Шевченко Н. В. Особливості формування та управління ресурсами банків в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 3(69). С. 36–40.
6. Бобиль В. В. Обґрунтування інструментів управління банківськими ризиками в умовах фінансової кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2013. № 10. С. 122–128.
7. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. *Ефективна економіка*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_40
8. Ліндер Є. О. Вплив кредитного ризику на прибутковість кредитно-депозитного портфелю банку. *Економічний простір*. 2017. № 118. С. 153–161.
9. Тарасевич Н. В. Актуальні аспекти формування системи ризик-менеджменту в банках України. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 213–218.
10. Третяк Д. Д. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту банку. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 100–107.
11. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 № 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>
12. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
13. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stres-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=4
14. Основні показники діяльності банків. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану: Закон України від 29.05.2023 р. № 3111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3111-20#Text>
16. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku>
17. Банки у серпні 2023 року: чого від них чекати бізнесу та українцям. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/banki-v-avguste-2023-goda-chego-ot-nih-zhdat-biznesu-i-ukraincam/>
18. Облікова ставка, прогноз. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-22>

REFERENCES:

1. Azizova K. M. (2014) Kompleksna otsinka dostatnosti resursnoho potentsialu banku [Comprehensive assessment of the adequacy of the bank's resource potential]. *Business Inform*, no. 1, pp. 236–241.
2. Barilyuk I. V. (2012) Analiz determinant formuvannya resursnoho potentsialu bankiv Ukrayiny [Analysis of the determinants of the formation of the resource potential of Ukrainian banks]. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*, no. 22.1, pp. 174–181.
3. Boyko D. I., Teritsa D. O. (2015) Doslidzhennya sutnosti resursnoho potentsialu banku [Study of the essence of the bank's resource potential]. *Herald of the economy of transport and industry*, no. 50, pp. 319–321.

4. Blaschuk-Devyatkina N. Z., Ignatyshina V. M., Skidan U. I. (2020) Suchasni tendentsiyi formuvannya resursiv komertsyinykh bankiv Ukrayiny [Modern trends in the formation of resources of commercial banks of Ukraine]. *Young Scientist*, no. 3 (79), pp. 210–213.
5. Pushak Y. Ya., Shevchenko N. V. (2022) Osoblyvosti formuvannya ta upravlinnya resursamy bankiv v suchasnykh umovakh [Peculiarities of formation and management of bank resources in modern conditions]. *Economic Herald of Donbass*, no. 3(69), pp. 36–40.
6. Bobyl V. V. (2013) Obhruntuvannya instrumentiv upravlinnya bankivs'kymy ryzykamy v umovakh finansovoyi kryzy [Justification of banking risk management tools in the conditions of the financial crisis]. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, no. 10, pp. 122–128.
7. Zubova V. V. (2016) Osnovni pidkhody do vyznachennya ta klasyfikatsiyi bankivs'kykh ryzykiv [Basic approaches to the definition and classification of banking risks]. *Efficient economy*. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_40
8. Linder E. O. (2017) Vplyv kredytnoho ryzyku na prybutkovist' kredytno-depozytnoho portfelyu banku [The impact of credit risk on the profitability of the bank's loan and deposit portfolio]. *Economic space*, no. 118, pp. 153–161.
9. Tarasevich N. V. (2020) Aktual'ni aspekty formuvannya systemy ryzyk-menedzhmentu v bankakh Ukrayiny [Current aspects of the formation of the risk management system in Ukrainian banks]. *Modern Economics*, no. 21, pp. 213–218.
10. Tretyak D. D. (2022) Teoretychni aspekty ryzyk-menedzhmentu banku [Theoretical aspects of bank risk management]. *Economy and the state*, no. 1, pp. 100–107.
11. Metodychni rekomendatsiyi shchodo orhanizatsiyi ta funktsionuvannya system ryzyk-menedzhentu v bankakh Ukrayiny: Postanova Pravlinnya Natsional'noho banku Ukrayiny vid 02.08.2004 № 361 (2004). [Methodological recommendations on the organization and functioning of risk management systems in banks of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated August 2, 2004 No. 361]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>
12. Polozhennya pro orhanizatsiyu systemy upravlinnya ryzykamy v bankakh Ukrayiny ta bankivs'kykh hrupakh: Postanova Pravlinnya Natsional'noho banku Ukrayiny vid 11.06.2018 r. № 64 (2018). [Regulations on the organization of the risk management system in Ukrainian banks and banking groups: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated June 11, 2018 No. 64]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
13. Stres-testuvannya bankiv yak instrument bankivs'koho rehulyuvannya. Natsional'nyy bank Ukrayiny (2023). [Stress testing of banks as a tool of banking regulation. National Bank of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=4
14. Osnovni pokaznyky diyal'nosti bankiv. Minfin (2023). [Main performance indicators of banks. Ministry of Finance]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
15. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo udoskonalennya protsedury vyvedennya z rynku banku v umovakh voyennoho stanu: Zakon Ukrayiny vid 29.05.2023 r. № 3111-IKH (2023). [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the procedure for withdrawing a bank from the market under martial law: Law of Ukraine dated 05/29/2023 No. 3111-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3111-20#Text>
16. Zvit pro finansovu stabil'nist'. Natsional'nyy bank Ukrayiny (2023). [Report on financial stability. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku>
17. Banky u serpni 2023 roku: choho vid nykh chekamy biznesu ta ukrayintyam. Minfin (2023). [Banks in August 2023: what businesses and Ukrainians can expect from them. Ministry of Finance]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/banki-v-avguste-2023-goda-chego-ot-nih-zhdat-biznesu-i-ukraincam/>
18. Oblikova stavka, prohnnoz. Natsional'nyy bank Ukrayiny (2022). [Accounting rate, forecast. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-22>